

Dnevnik Emilija Laszowskog
1914. – 1918.

1918. godina

9. na 10. I. u noći bilo mi je vrlo zlo. Groznica. Bio zet Vilko kod mene. Uzeo Emila sobom na Rijeku.

11. I. Iza kako sam na večer uzeo kuhano vino postalo mi bolje.

13. I. Na večer obitelj. zabava u Zmaju. Na koncertu sudjelovali Irma Polak,³²³ Rosskamp, Stančić. Vrlo animirana zabava do kasno poslije po noći.

16. I. popodne u 6 s. predsjedavao zmaj. odbor. sijelu u Zmaju. Uredili predstavku na grad Zagreb pogledom cistercit. samostana.

16. na 17. I. u noći bilo mi opet vrlo zlo. Popodne sam lego. Noć bila slaba. Pred jutro bolje. Popodne...

18. I. ustao.

19. I. Opazio sam u sputumu³²⁴ tragove krvi. Boli me i srce...

28. I. Dobio putne isprave za Rijeku od zem. arkiva.

29. I. Popodne brzovlakom otputovao sam na Rijeku po Emila. Stigao onamo u 8 s. Kći i zet bili vrlo veseli mom dolasku. Bio sam u poslu arkiva.

31. I. u 1⁵⁵ popodne vraćao sam se s Emilom s Rijeke kući. Sretno u ½ 9 prispio u Zagreb.

6. II. Na večer bio na zmaj. domijenku. Pobratio sam se s Vjek. Bošnjakom.

11. II. Popodne bio sam s Dr. Deželićem, Fr. Šabanom i Ivom Muhvićem kod Fer-kovića u Černomercu, odnosno Vrapču.

21. II. U noći sam imao vrućicu. Boli me grlo.

22. II. i 23. II. isto. Ne polazim iz kuće.

24. II. Bolje. Pošao malo šetati. Micek me pozvao na objed. Ondje bio dr. Reissner, koji je cijepio protiv kozica Paulu i mene.

Na večer bio u Zmaju, gdje je dr. Reissner cijepio zmajevce.

3.-4. III. Silno se razvile kod mene kozice. Imao i vrućicu.

6. III. Na večer u Zmaju. Dr. Reissner pregledao sve cijepljene zmajeve.

³²³ Irma Polak (1876. 1931.). Sopranistica. Glazbenu naobrazbu stekla je u Ljubljani i Beču. Od 1901. članica je Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu. Čuvena po scenskome temperamentu.

³²⁴ Iskašljaju.

(?) III. Priređivao s Deželićem „Preradovićevu“ izložbu B.H.Z. u sveučilišnoj biblioteci, gdje su bile i druge litografičke(?) bratske stvari izložene.³²⁵

18. III. Bio u Zmaju na proslavi 100 godišnjice rođenja Petra Preradovića. Držao više govora. Na koncertu sudjelovali: Stančić, Ljuba Maraković, Marcel Kassovitz, gđa Tonka Deželić. Prisustvovao i unuk Preradovićev. Dr. Deželić čitao predavanje: „Preradović i spiritizam“.

Pobratio se s Nikom Marakovićem.

20. III. Bio sam na objedu kod Miceka. Ban Mihajlović³²⁶ došao je na crnu kafu. Bio sam mu predstavljen.

21. III. Bio sam sa Dr. Deželićem, Širolom, Lesselom, Muhvićem, Knežićem, Golubićem (podkapelnikom) pozvan na veselu večeru u domobransku kantinu Vlahoviću. Vrlo opulentna³²⁷ večera i dobro vino. Veselo se zabavljali. Cijeli dan trpim od vrtoglavice. Pobratio se sa Knežićem Jos.

22. III. u 3 jutrom se razilazišmo. I danas imam u glavi „švindl“.

27. III. Predsjedao sasm u večer zmaj. odbor. sijelu.

29. III. Došla je u Zagreb moja kći Feodora. Odsjela je kod svoje tetke Adele.

31. III. Na Uskrs bili popodne kod mene Feodora i Vilko.

1. IV. Na objedu kod mene Fedora, Vilko, Dr. Deželić, gratulirali mi, i mala Melita.

1. IV. Moj 50. rođendan! Pol vijeka sam proživio, nu zadnje godine rata vrlo slabo. Moja mila braća zmajevi priređuju mi danas u Zmaj. domu povijesnu večer u 8 s.

Pošao sam sa suprugom i sinom Emilom po Feodoru u Primorsku ulicu. Teta Adele nije ju pustila da ide samnom. Ponijela se ova stara megera³²⁸ vrlo surovo. Obrekao sam joj da ju ne ću više nikada posjetiti.

Pošli smo u Zmaj. Dočekan burnim pozdravom.

(Pobliže o mojoj slavi vidi zasebno).

Moja 50-godišnjica.

³²⁵ Zapravo je bilo riječi o velikoj izložbi Kr. sveučilišne knjižnice o hrvatskoj književnosti od pojave tiskanih djela do suvremenosti, u kojoj je samo jedan manji dio bio posvećen Preradovićevoj rukopisnoj ostavštini. Taj je dio, kao i izložbu *ex librisa* u iz posjeda zemaljskoga arhivara Bojničića i njegove kćeri, slikarice i heraldičarke Vjere, priredio Zemaljski arhiv.

³²⁶ Antun Mihalović (1868. 1945.). Pravnik i političar. Posljednji ban prije raspada Monarhije.

³²⁷ Bogata, raskošna.

³²⁸ U grčkoj mitologiji jedna od triju božica osvete.

Pod teškim prilikama, koje sada vladaju pod bremenom svjetskoga rata i nakon teških momenata, koje sam za to vrijeme doživio doista je puki slučaj da doživljujem moju 50 godišnjicu života.

Naslučivao sam da se moja braća Zmajevi spremaju tom zgodom nešto upriličiti meni u počast. Nekako oko 20. III. 1918. Primio sam poštansku doznaku za Zmaj od zmaja Travljasnkoga (Peterce) s oznakom „dar vel. meštru”. Tad sam istom pozitivno saznao, da Zmaj sprema meni neki dar.

I doista, tek kasnije sam doznao da je u Zmaju uredio³²⁹ odbor u svrhu proslave moje pedesetgodišnjice: Dr. Deželić, Surma, Širola, Hajduković. Taj je odbor 12. III. razlagao na B.H.Z. cirkular kojim se pozivaju braća, da doprinesu novčani dar za mene.

Moj je bio plan, da 1. April, dan moje 50 godišnjice provedem s familijom u mom rodnom gradu Brlogu. Kad je to saznao Dr. Deželić i Surma, otkriše mi društvenu tajnu, te sam tako morao moralno prisiljen, napustiti moju osnovu.

Na upit što znači „dar vel. meštru” otkrio mi Deželić, da mi braća hoće dati dar u novcu, jer u to skupo vrijeme nema smisla kupovati kakav ma i lijepi predmet kao dar. Najprije su Zmajevi mislili, da mi kupe Brlog, nu cijena bila prevelika.

Dar u novcu sam otklonio. Nu na nagovaranje Deželića, Surme i Granca, koji mi rekoše da za boga to ne učinim, jer bi gorko uvrijedio braću, morao sam popustiti jer je to bila želja braće.

Tako je osvanuo 1. april. Prije podne posjetio sam zmajski stan, koji je gđa Surma sjajno iskitila zelenilom, a moju i Dželićevu broncanu plaketu trobojnicama.

Sazvano je otmeno zmajsko društvo s familijama.

U 8 s. došao sam u Zmaj sa suprugom. Bilo već sabrano veliko društvo, koje me je srdačno pozdravilo i izljubilo.

Sabrali su se sljedeći: R. Frangeš, Lj. Tomšić, Lessel, V. Rimay, Zmajlović, Drenski, Dr. Krištof s cijelom familijom, St. Platzner, Dr. Deželić sa suprugom, M. Breyer,³³⁰ Anka Gaj, Vj. Bošnjak, Dr. Signjar, Ivo Muhvić, Dr. Premužić, J. Granec s 2 kćeri, Dr. R. Horvat, F. Sollar, Dr. G. Bazala sa suprugom, J. Hanuš, Svetislav Stančić, Jos. Knežić, F. Hajduković, Dr. M. Kovačević, Dr. I. Schwarz, Mila Wodesedalek(?), Rik. Rosskamp, Pajo Gašparović, K. Cvitaš, kapetan, major E. Tadić ukupno 45 osoba.

Proslava tekla je ovim redom:

1. D'Ambrosio, Canzonetta, glasovira Stančić, gusle Rosskamp.

³²⁹ Trebalo bi stajati „uređen”.

³³⁰ Mirko Breyer (1863. 1946.). Knjižar i povjesničar. Od 1904. do 1928. u Zagrebu je držao knjižaru i antikvarijat.

2. *Wieniowski, Legende. Isti.*

3. „O pedesetoj obljetnici E. Laszowskoga, pjesma Stj. Širole, krasnoslovlila Ružica Širola

Kad je dovršila poljubio sam ju.

4. *Pozdravni govor V. Deželića i uručivanje počasnoga dara (u kuverti po 50 Kr. 2000 Kr.)*

5. *Chopin, Polonaise, izvodi Stančić.*

6. *Sinding, Vögerl im Walde, izvode Stančić i Rosskamp.*

7. *Ordla, Suvenir. Isti.*

8. *Čajkovski, Serenada. Isti.*

9. *Simonetti, Madrigalle. Isti.*

10. *Rondo: izvada Stančić na glasoviru.*

11. *Slavenske pjesme.: pjevaju uz samopratnju gđa Tonka Deželić.*

12. *Stančić: Rondo. Izvodi Stančić.*

Govor Deželićev je bio vrlo topao i zanosan. Izručio mi je počasni dar riječima: „Kao zrnce, da si stečeš natrag Tvoju koljevku grad Brlog ili da raspoložiš po volji”.

Izručena mi je i deklamovana pjesma s potpisima prisutnih.

Rosskamp mi darovao 3 kutije cigareta.

Ja sam toplo zahvalio i istakao kako moje srce i duša vezana je uz moju braću zmajeve oni su moji a ja njihov. Brlog mi je mjestance djetinjih uspomena, svaki kamen mi je znamac, svako drvo uspomena.

Da bi Bog dao, e da bi mogo realizovati želju: da ova razvalina bude moja!

M. Breyer mi je toplo nazdravio i ocrtao naše prve veze, u zajedničkom kulturnom radu. Odratio sam mu toplo.

Hajduković nazdravio je trojakoj ljubavi, koja vlada u Zmaju: Ljubavi k domovini, te rodu i porodici, ljubavi bratskoj.

Odgovorio sam mu poduljom zahvalnicom.

Dr. Deželić nazdravio je mojoj familiji. Zahvalio [sam] mu se.

U daljnjem neobvezatnom nizu zabave i pjevanja, padale su još mnoge lijepje zdravice.

Deklamovanje male Ružice vrlo me je ganulo, do suza... Izljubio sam pjesnika i deklamatoricu.

2/4. U 1/2 3 otišao sam iz društva, nakon što sam se opet braći na ljubavi i nježnosti zahvalio. Ostali neki ostali su do 1/2 5.

Nijesam zavrijedio tolike ljubavi, tolikih izražaja odanosti moje braće zmajeva. Oni me iznenadiše, počastiše i obasuse ljubavlju i prijateljstvom. Hvala im hvala!

K mojoj 50 godišnjici primio sam pismene čestitke Dr. Ilešića, punice, R. F. Magjera, A. Vugrina, Jos. Marinović, moj zet, kći i unuka, Fr. Zdvoržak, Partaš Rado, Ema Partaš, Vera Zdvoržak, Kolja Zdvoržak i Fedor Tykač, D. M. Tröbich, Fr. Šaban, I. Jakovčić, B. Brusina sa suprugom, E. Tadić, Božo Gaj, P. Paskiević, I. Tomašić, Dr. Šešić(?), Ivo Surma, Stj. Širola, Dr. Devčić (pjesma), Leun Kaurić, pjesma, Ferdo Pajas, pjesma, St. Platzer, J. Kempf, Karlo Pisačić te bezbroj usmenih od roda i znanaca.

NB. Originalni dokumenti i čestitke se čuvaju u arhivu B.H.Z. Jubilej vel. meštra E. L. 1918.

2. IV. u 11 s. dopodne bio sam opet u Zmaju s Deželićem i Muhvićem, gdje smo uzeli mali gablec.

3. IV. Srijeda na večer bio sam sa suprugom u Zmaju. Bilo nas oko 12 osoba i major Tadić sa suprugom. Bilo vrlo veselo.

10. IV. Predesjedavao zmaj. odbor. sijelu u Zmaju. Bio na to domijenak i zavjerio o. Makarija Križana, gvardijana iz Arnika(?) i Nikolu Marakovića. Vrlo raspoložena dugotrajna veselica.

14. IV. Pod večer bio u zmaj. društvu kod Mirne kolibe.³³¹ Bobratio se s Vjek. Bauerom.

17. IV. U jutro u 1/2 8 otputovao sam po zaključku B.H.Z. sa Fr. Šabanom u Križevac. Na kolodvoru nas dočekala gđa Mikšić, te nas povela k sebi. Muž joj Bogumil, sin našeg pokoj. brata Marka Mikšića je bolestan, te nije mogao nas dočekati. Kod njega smo dobro gablovali.

Pošli smo na povjereni nam posao, najme, da čujemo dr. Gundruma,³³² koji je bolestan i zvao nas, da će pred nama urediti odredbu, kojom će Zmaju poslije svoje smrti namrijeti neke svoje zbirke.

³³¹ Gostionica Ivana Černonšeka u kojoj je 1903. održana prva skupština Društva hrvatskih konobara, gostioničara i kavanara.

³³² Fran Gundrum Oriovčanin (1856. 1919.). Liječnik i javni djelatnik. Istaknuti zdravstveni prosvjetitelj i popularizator medicine.

Gundrum je u krevetu, jedva se miče. Ustao ipak te nam pokazao što sve ostavlja Zmaju. Zbirku zagrebačkih slika, itd... Sve je to veli u oporuci određeno. Tako i svoje rukopise i spise.

Bili smo kod njega na objedu. Gospođa njegova bila vrlo ljubezna i lijepo nas podvorila. Pače i litru vina je dao i crnu kafu makar je očiti protivnik toga. Tražio od mene da kupim za grad. biblioteku zbirku Jelačićevih uspomena, koju ima.

Poslije podne pošli smo posjetiti dr. Šugha, moga nekoć kolegu. Kod njega smo južinali vrlo obilno i pili. Opet smo se pod večer vratili k Gundrumu i oprostili se s njime. Šaban je bio vrlo naderan te nam je držao cijelu propovijed o svom žaneru(?) pobožnom. Opazio je Gundrum dobro njegovo raspoloženje.

Pošli smo po tom na večeru k Mikšiću, a onda na kolodvor te smo oko 12 s. krenuli vlakom put Zagreba.

18. IV. Oko ½ 3 u jutro stigli smo u Zagreb.

24. IV. u 6 s. popodne predsjedao sam i rukovodio glavnu skupštinu B.H.Z. u zmaj. domu. Potom bio ugodan domjenak.

25. IV. Popodne pošao sam s familijom u Gračane i Surmovi. Južinali u gostioni kod Haramije.

26. IV. Kako gotovo svaki dan, bio sam na objedu kod Miceka. Ima temperaturu i vrlo mu zlo. Pošli u biblioteku, tamo pili crnu kafu. Ležao je na divanu i teško disao. Bio je vrlo slomljen. [...]

27. IV. Micek otputovao u Treščerovac.

28. IV. Bio sam do podne u 11 s. kod službe božje na zmaj. prošćenju u Maksimiru. Misu služio V. Rožman. Pjevao Tošo Lesić, pratio na harmoniju prof. Dugan. Pod ofertorijem³³³ izvađao je Rosskamp uz pratnju harmonija Čajkovskijevu serenatu. Bilo mnogo zmajeva.

U 5 s. popodne bio sam na zmaj. domijenu u zm. stanu.

29. IV. U jutro u uredu posjetio me je vlastelin iz Sv. Ilije kod Varaždina (...) Slađović, te mi povjerio konstatiranje svoga plemstva. Dao mi je predujam 1000 Kr.

31. IV. Po podne (...)

³³³ Dio katoličkoga bogoslužja, prikazanje.

1. V. Bio u Zmaju, domijenak u počast skladatelja Slovenca Viktora Parme. Bilo malo i lijepo društvo: Platzer, Muhvić, Surma, itd. Parma je slavio jubilej svoje opere „Carica amazonaka”.³³⁴

Parma bio vrlo tronut i spavao je 2 sata nagnut na stol.

5. V. Popodne bio u društvu s Muhvićem, Barleom, Nikolom Fallerom³³⁵ kod Hajdukovića. Vrlo veselo. Pobratio se s Fallerom i Parmom.

Faller imao danas dirigitirati u kazalištu Parminu operu „Amazonke”, a Parma biti prisutan. U veselju minuo je sat njihove funkcije. Oko 8 s. smo se rastali i ja sam s Muhvićem i Fallerom pratio Parmu. Muhvić i Faller se na Kaptolu izgubiše kući, a ja sam tronutoga Parmu vodio u Kazalište, gdje sam ga izručio u ložu intendanta Hreljanovića.³³⁶

Čuo sam poslije, da je Parma za cijele predstave spavao i kod aplausa ga je Hreljanović morao otraga držati da se zahvali. Operu je dirigirao drugi...

8. V. Predsjedao u 6 s. popodne zmajskom odbor. sijelu. Poslije zmajski domjenak.

11. V. Na večer oko 10 s. dočekao sam u Zmaju „Kolaše”, kojima smo ustupuli naše prostorije za njihovu veselicu. Pozdravio sam ih i skoro otišao kući. Bio sam burno aklamiran po njima.

12. V. Jutarnjim vlakom u ½ 8 otputovao sam s dr. Krištofom do Dugog sela i onda smo kolima (koja su nas dočekala) odvezli se u Kraljevac, na imanje zagrebačkoga Kaptola. Tamo je upriličen godišnji majalis³³⁷ sa strane Kaptola. Prizvao me onamo u ime kanonika Radičevića dr. Krištof.

Učinili smo šetnju u šumu. U dvorištu bio je priređen pod lipom gablec: kren-kobasice, žemlja, salčstangli, itd. i 2 bureta pive. Pekla su se 2 velika odojka.

Na objedu bilo 28 osoba, među njima kanonici: Radičević, Barlé, Knežević, Vojaković.

Kan. Radičević, kao kućegazda imenovao me stoloravnateljem. Ovo sam nekako sretno izveo, uz obilnu njegovu pripomoć... Od ostalih gostova spominjem Eug. Knivalda, šumara Erni-a, podžupana Rafaelisa, kapetana Mladena i još drugi kapetan... Pobratio se s Gj. Cesarićem, šumarom i dr. Ivicom Bojničićem(?) i Mirkom Kapićem(?) [...]

³³⁴ Zapravo *Caričine Amazonke*, Parmina najpoznatija opereta.

³³⁵ Nikola Faller (1862. 1938.). Skladatelj i dirigent. Zborovoda Kola i ravnatelj opere. Od 1924. do smrti predsjednik Hrvatskoga pjevačkog društva.

³³⁶ Ivo Hreljanović (1864. 1908.). Bariton. Od 1884. član zagrebačke Opere, 1918. 1920. intendant Hrvatskoga narodnog kazališta.

³³⁷ Valjda majske pobožnosti (svečanosti), majales.

Kako mi je upravitelj Hoher rekao, stajao je taj objed do 4000 Kr!

Kaj bi Njemci rekli na to... u vrijeme kad oni se hrane „Ersatzom“³³⁸...

Pod večer oko ½ 8 odvezo sam se s Krištofom, Rafaelisom i oba kapetana u Zagreb i onamo u kavanu Bauer, gdje smo pili crnu kafu. Poslije još bili na vinu kod Kutnjaka (Ilica 49).

Oko ½ 11 bio sam doma.

13. V. vagao sam 70 kilogr. Danas sam bio prilično mamuran.

19.-20. V. Bio sam s Deželićem i Dr. Bojničićem u Bedekovčini kod župnika Noršića. Pobratio se s Lujom Noršićem, Samoborcem(?)

(Vidi: Putovanja)

Izlet u Bedekovčinu
19.-20. V. 1918.

Kad smo lane ja i Dr. Deželić bili u Bedekovčini kod župnika, prijatelja Noršića, morali smo mu obećati, da ćemo, kako želi „saepius et amplius“³³⁹ dolaziti k njemu. Nu prilike su bile, da nijesmo cijelu godinu [pošli] k njemu.

Ipak smo nakon skoro godinu dana odlučili, da ga posjetimo. Ovaj put pridružio nam se i dr. Ivan Bojničić, kr. zem. arkivar, kojega je pozvao Noršić.

19. V. na same Duhove, otputovali smo, ja, Dr. Deželić i dr. Bojničić vlakom u 5 s. popodne iz Zagreba do Bedekovčine, gdje su nas dočekala župnikova kola. Povezli smo se u Bedekovčinu do župnog dvora, gdje nas je ljubezno i veselo dočekao Noršić. Imao je punu kuću gostiju, među njima brat mu Miško iz Samobora i neka samoborska gospoja, kao i njegova nećaka. Bio je tu i učitelj Branko Borovački.

Ja sam Noršiću donesao obećani mu lane „liber amicorum“.

Večera je bila sjajna, te smo dosta dugo čuli. Bili smo vrlo veseli. Ona samoborska gospoja izvana je izgledala vrlo elegantna. Inače se bavi trgovinom i tvorenjem sapuna. Ja i Deželić smo ju držali vrlo otmenom, samo nam se ponašanje činilo nekako semp!

Nu i to smo ispričavali, ta samoborska je purgarica. Tek kasnije smo saznali od dr. Bojničića, da je ova bila nekoć služavka kod njegove punice. Čini nam se da s Miškom Noršićem pantla! Na večeri bio i Jurica Bedeković

³³⁸ Nadomjestak, imitacija, proizvod loše kakvoće, ovdje otpadak.

³³⁹ Češće i više.

20. V. Spavali smo dobro. Ja sam spavao u kanapeju u jedaćoj sobi, Deželić u pokrajnjoj, a dr. Bojničić u sobi župnika.

Fruštuk obilan. Dok je župnik služio misu, smo se ja, Bojničić i Deželić otšetalali do Jurice Bedekovića u njegov dvor. Tu smo podareni obilnim gablecom.

Poslije smo prošetali do crkve i došli na konac mise. Tu je bio kod mise i Karlek dr. Pisačić, vlastelin iz Židovinjama,³⁴⁰ moj rođak i davni znanac.

Poslije mise obilazio je Pisačić grobove svojih starih oko crkve. Zatim smo posjetili školu i pošli svi u župni dvor.

Objed bio sjajan i obilan. Stoloravnatelj bio sam ja. Pisačić je još uvijek stari veseljak, svjež duhom i tijelom. Mnogo nas je zabavljao svojim pripovijedanjem i vicema.

Dr. Bojničić neprestano je mene i Deželića zabrudavao, kad smo govorili zdravice...

Poslije objeda smo se fotografisali. To je snimio učitelj Borovečki. Radi brundanja Bojničića, gotovo nisam hotio u grupu, nu napokon sam popustio na molbu Deželića.

Dakako, objed se je otegnuo u južinu i večeru te smo u 7 s. krenuli kolima na kolodvor, i u ½ 8 dalje prema Zagrebu. S nama su putovali i samoborski gosti župnikovi. U vagonu smo nastavili [s] vinom, što nam ga na put dao Noršić. Vožnja bila ugodna, premda smo bili strpani na hodniku kao haringe.

Sretno smo prispjeli u Zagreb.

29. V. Bio sam popodne s Dr. V. Deželićem kod Ferkovića u Vrapču.

29. V. u jutro umro je u Treščerovcu moj kuzen dr. Nikola Tomašić, bivši ban, a naš Micek...

Javio mi u jutro Partaš smrt Miceka.

30. V. U jutro bio sam kod Rade Partaša i Eme i tu saznao legat, što mi ga namijenio Micek. Partaš mi reko: „Znaš tebi je ostavil 150 jezer“... gotovo nijesam vjerovao. Pošao sam k nadbiskupu Baueru, da ga u ime familije zamolim dozvolu za katol. pokop jer je bio Micek radi ženitbe pravoslavan.

Za to sam sastavio revers potpisom po Radi, Emi, Veri, Blanki i meni, u kojem smo fide christiana očitovali da je Micek kako i je živio kao katolik.

³⁴⁰ Zapravo Židovnjak kod Bedekovčine.

Nadbiskup se baš spremao na tijelovski ophod i nisam mogao dugo s njime govoriti on nije dozvolio jer nije Micek prešao natrag na katolicizam. Poslao sam i Barlea k njemu uzalud...

Neopravljenoga posla vratio sam se k Radi i napisao sam list Pauli (udovici) da uredi pokop po pravoslavlju...

Naručio sam obiteljski vijenac.

1. VI. Vlakom u 10 s. krenuo sam u sa suprugom i Emilom vlakom u Karlovac. Putovali i drugi mnogi rođaci i prijatelji njegovi te razna izaslanstva.

U Karlovcu smo na kolodvoru objedovali i onda u 2²⁰ vlakom dalje do Zorkovac-Polja i kolima u Treščerovac. Pošlo je kišiti.

Emu i Paulu našli smo kod odra. Lijes je bio već zatvoren.

Župnik Lovrišak (Vivodina) hotio je na svoju odgovornost raditi pokop nu u to su stigli pravoslavni popovi iz Karlovca. Nikola Begović prota! Pjevali opielo i u ¼ 4 krenuo kondukt³⁴¹ u velikoj kiši prema Ozlju. Ja sam se vozio sam suprugom i sinom i Fran. Zdvoržakom.

Na cesti kod elektr. centrale dočekali su kondukt učenici. Prof. Klaić govorio je sa strane Akademije. Silna kiša i gromovi.

Za govora užasno je lijevalo. Oko 5 s. stigismo k župnoj crkvi u Ozlju. Pjevači pjevaše Tužaljku. I kad je lijes spušten u zidani grob (u cintoru crkve pod lipom) užasno je zagrmilo i grom je negdje blizu udario...

Oprostivši se s Paulom i Emom pošli smo na kolodvor u Ozlju i vraćali se u Zagreb...

Tomašić želio je da bude pokopan u cintoru crkve, to je izjavio godinu dana prije župniku Gaši Grandavcu.

3. VI. Bio sam sa suprugom i arhitektom R. Lubynskijem i njegovom suprugom pogledati vilu br. 22 na Tuškancu, koju mi je preporučio kupiti A. Delak. Sve lijepo samo ne mogu u nju useliti jer je iznajmljena. Cijena bila 145.000 Kr.

Poslije smo južinali kod „Dobrog tateka“.

4. VI. S Delakom ugovorio sve glede vile in spe vivo³⁴² do 20 VI.

³⁴¹ Pogrebna povorka, sprovod.

³⁴² Živim u nadi.

8. VI. U jutro bio sam kod Eme i Zdvoržakovih. Zdvoržak mi je izlučio Micekov legat meni od 150.000 Kr. u austr. renti. Kuponi za tekuću godinu su manjkali. Po iskazu Zdvoržaka ih je već sam Micek odrezao i metnuo u pretinac, koji je ostao Pauli...

Papire ove sam u prvi momenat sakrio iza knjiga u mojoj knjižnici. Dakle jednom došao sam dobrotom Miceka u povoljne priklike. Bog mu bio dobar! Zaboravio sam i onaj posljednji trun neugodna sjećanja... Za što ne živi još moja mama! I doista su se ispunile njezine riječi: „Ja znam, da bu ti Micek nekaj ostavil”...

13. VI. Na lombard³⁴³ (10.000 Kr.) uzeo od Obrtne banke 7.500 Kr.

Iznajmio safe depot u Kreditnoj banki pod br: 52 i pohranio moj imetak i dragocijenosti onamo.

Izručio sam zmaju blagajniku Surmi novac (1322,28 Kr.) kao zaključni višak od Boroevićeve slave. To uredili u zem. arhivu opodne.

14.-19. VI. Putovao sa suprugom u Beč

(Vidi: Putovanja)

Put u Beč
14.-19. VI. 1918.

Potreba raznih nabava, naročito odijela za djecu, mene i suprugu potakla me je, da putujem u Beč, gdje se je to moglo dobiti jeftinije nego u Zagrebu. Priskrbio sam si opskrbnicu za potrebni proviant, kupio mesa, suhog kruha itd... te sam

14. VI. sa suprugom u jutro u 8¹³ krenuo vlakom iz južnog kolodvora u Zagrebu. Uze-li smo kartu II. razreda do Beča. U Zagrebu došao povjerenik u vlak, pregledavao kofre, nu mene je propustio kad sam mu pokazao izvoznicu imao sam preko mjere provianta. Poznavao me je. Uz to sam imao ogromni, težak kofer, što mi ga je naprtio dr. Milan Kristof za svoga sina Milana, koji [je] studirao Bodenkulturu³⁴⁴ u Beču. Imao je 40 Kila. Taj kofer su mi Milan i supruga mu Tilka donijeli na kolodvoru u vagon.

U Zidanom Mostu doplatio sam za brzovlak do Beča. Tamo smo objedovali i u 12¹⁹ krenuli dalje. Mjesto u kupeju nijesmo ulovili, već smo se s prtljagom smjestili na prednjoj platformi vagona. Tako smo tu bili do Graza, gdje smo se mogli tek sjesti u vagon. U Brucku³⁴⁵ i Mürzzuschlagu³⁴⁶ popili smo po čašu piva, a provijantom se pomalo hranili.

³⁴³ Jedna od starih vrsta kreditiranja u zalog pokretnih realnih vrijednosti. Naziv po talijanskoj pokrajini.

³⁴⁴ Tjelesni odgoj.

³⁴⁵ Bruck an der Mur.

³⁴⁶ Mürzzuschlag.

U Beč smo stigli u ½ 10 u noći. Teško sam iznjeo prtljagu (2 kofra). Tramvajem se odvezli do Hammerlinsplatz od kuda sam u znoju i naporom donjeo prtljagu punicu u Albertplatz I. Hausmeister nas pustio u kuću, probudili punicu te se kod nje smjestili.

15. VI. Poslije fruštuka pošli smo u grad kupovati (Kärndtnerica, Mariahielf), kupili kazališne karte na kasi kazališta „an der Wien“. Objedovali u Hubertus Kelleru. Poslije podne došao je mladi Kristof po svoj kofer. Na večer bio sa suprugom u kazalištu „an der Wien“. Prikazivala se opereta (...) „Wo die Lershe singt“. Tramvajem kući.

16. VI. Šetali po gradu. Nedjela. Kupili na kazališnoj kasi Rajmundsteatra sjedala za popoldnašnju i večernju predstavu. Objedovali u Hamerling-Hofu. Po podne bio sa suprugom u Rajmunds theatru, prilazivala se opereta: (...) „Dreimäderlhaus“. Južinali doma. Na večer sa suprugom i punicom u istom kazalištu, prikazivao se nastavak prve operete: (...) „Hannerl“. Glavnu ulogu pjevao hrvatski renegat M. Jarić, koji je ime preokrenuo u „Jary“. Fakin anacionalna beštija.³⁴⁷

17. VI. Kupovali odijelo za Finiku i odjelo za sebe (kod Gerstela). Objedovali u Hubertus Kelleru na Mariahilferici. Kupovali dalje. Verečerali u restauraciji. Traktirao šogor Teodor. Tamo bila Tillika Clauer i njezina mama. Bili polag u kavani.

18. VI. Kupovali u Alserici, Mariahilfu itd. Objedovali u Hubertus Kelleru. Na večer bio sa Finikom u restauraciji Grischke na Ringu u društvu s Ivanom Jakovčićem, dr. Emilom Ottom, prof. Ladislavom Polićem i dr. Drvodelcem.

Popodne smo bili ja i supruga u Prateru, gdje smo imali imati sastanak s Tilikom bar. Clauer i Teodorom. Nu nisu došli. Bili u njezinom stanu u Austelungsgasse (Prater) nad kavanom.

19. VI. rano u jutro pošli smo na južni kolodvor. Jedva sam dobio kartu. Dan prije podvečer najmio sam ondje jednoga, koga mi je portir preporučio, dao mu 15 Kr. nagrade. On mi pobrao kartu.

U 8 s. smo otputovali. Fruštukali na kolodvoru.

U Wienerneustadtu malo založili, tako i u Mürzzuschlagu³⁴⁸. Pivo u Pragerhofu. U Zidanom smo Mostu baš uhvatili vlak za Zagreb. Oko ½ 8 na večer stigli u Zagreb.

Potrošio 4225.28 Kr.

³⁴⁷ Stjepan Jarić (Mukoslav Ivo Jarić, Muk de Jary) (1886. 1973.). Tenor. Glazbenu naobrazbu stjecao je u Zagrebu, Beču, Milanu i Parizu. Od 1917. stalno je angažiran u Beču, Parizu i Londonu. Od 1922. nastupao je na Broadwayu. Nedugo nakon povlačenja sa scene 1928. kratkotrajno se povratio u Zagreb. Preminuo je u New Yorku.

³⁴⁸ Mürzzuschlag.

22. VI. Slavio 10 godišnjicu moga braka. Bili kod mene na večeri Dr. Deželić, Stj. Širola i njegova mala Zlata i Tonka Deželić. Zabava vesela, potrajala je dugo poslije po noći. Ponovo se bratio s Deželićem i Širolom.

22. VI. 1918.

*Obiteljska proslava moje 10-godišnjice braka.
Zagreb, Prilaz 24, I. kat.*

Na ovu intimnu proslavu familijarnu pozvao sam samo najbolje prijatelje, dr. Velimira Deželića sa suprugom i Štefa Širolu s malom kćerkicom Ružicom.

Bila veselica uz dobru volju.

Svaki gost dobio veržuš, kako ovih 5 pokazuje. Ostale četiri su si sobom uzeli.

Emil. Skoro budeš sapermet(?)

Srednjoškolski ti student.

Zato pamet nosi v glavi.

I puti ti nek su pravi

Nikica. Moje malo črnooko

Blebetalo, kakti koko

Drag si mi uvek ti

Zato Bog te nek zdrži

Pavel. A moj lordek tvrdoglavi

Kak i tvoja brata dva

Mili ste mi dečki pravi

Tak i je i nek se zna.

Ja. Kaj da sebi ja povem

Srećen sem, da živim jem

Krpam ovde pak i tamo

Zakrpao da bi samo!

Pedeset bu skoro let

Da sam zgledel ovaj svet

Hudo je sad, kak bu još?

Kad od tebe beži groš.-

*Finika. Moja stara, ak i huda
 Draga mi je gdar i gdar
 Za to dobra meni budi
 Em smo desetlet već par.*

24. VI. u jutro ½ 9 polazio sam Gundulićevom ulicom i vidio sam nad gradom kružiti talijanski aeroplan, koji je radio [...] i bacao buntovničke letke.

Pripovijeda se, da su oficiri iz generalkomande domahivali aeroplanu i salutirali držeći ga austrijskim...

26. VI. Predsjedao sam u zmaj. stanu Zmaj. odbor. sijelu. Zmaj mi dozvolio da ušelim u zmaj. stan, dok nađem stan. Snosit ću trošak stanarine i rasyjete.

1. VII. Selio sam iz moga stana Prilaz 24 u zmaj. stan Ilica 96. Uzeo onamo samo najnužnije, ostale stvari deponirao kod speditera Eliaš i Laha, u zem. arhivu, a glasovir kod prof. Mil. Stahuljaka (Dalmat. ul. 10). Užasno je tijesno u stanu.

5. VII. Vagao sam ja 66.75 Kgr, supruga 46.650 Kilog. Dopodne bio sam u zdravstv. odsj. zem. vlade kod Dr. Langa na pregledbi radi dopusta. Popodne bio kod okulista Dr. Jelovšeka radi očiju. Ordinirao mi stakla. Optik Wrastil će mi ih načiniti.

6.-7. VII. Putovao sam sa suprugom i Emilom u Karlovac Ozalj Kamanje. Izvidi za stan ljetovanja.

(Vidi: Putovanja)

8. VII. Otpočeo apstinenciju od pušenja.

13. VII.-3. IX. Bio s familijom na ljetovanju u Kamanju.

(Vidi: Putovanja)

*Putovanje i ljetovanje
 u Kamanju
 6.-7., 13. VII. 3. IX. 1918.*

Želio sam opet jednom ugodno ljetovati. Stoga sam (...) 1918. zamolio dopust. Molbu moju popratio je kr. zem. arhiv preporukom od 27. VI. br: 136 predsjedništvu vlade. Po odredbi vlade pregledao me je 7. VII. u zdravstvenom odjelu vlade dr. Lang. Isti dan popodne bio sam kod okulista dr. Jelovšeka radi očala. Naredbom od 12. VII. br: 3155 dozvolilo mi je predsjed. vlade dopust (...)

Naumio sam ljetovati ili u Ozlju ili u Kamanju. Najprije smo izvidili.

6. VII. *otputovao sam sa suprugom i sinom Emilom iz Zagreba vlakom u ½ 10 u jutro u Karlovac. Kod „Veseloga Hrvata“ na Baniji smo objedovali. Dakako posjetili smo i slastičarnu Jandatovu.*³⁴⁹

U ½ 3 popodne krenuli smo vlakom u Ozalj. Hotjeli smo kod Miloša Leitnera trgovaca, piti kavu, ali je nijesmo dobili.

Pošli smo po tom na grad Ozalj te se najavili kod šumara Turntaxisova³⁵⁰ (...). On nam je pokazao u gradu stan (prazne sobe 3) iznad svoga stana u II. katu južnoga krila. Taj bi mogli dobiti, ali bi morali moliti kod rentkomore kneževske u Karlovcu. Šumar podvorio nas je dobrom kafom. Samac je i radi sam svoje kućanstvo. Rodom je Nijemac iz Sleske (Pruske). Vrlo uslužan i ljubezan čovjek. U koliko smo se upitali bila bi u Ozlju teška aprovizacija, naročito je pitanje dobra mlijeka. Imao je 2 mlade vjeverice.

Večerali smo u gostioni Leitnerovoj. Pošto smo sjutradan nakanili još pogledati u Kamanju i Brlogu prilike, odlučili smo prenočiti u Ozlju. Leitner nam je dao lijepu sobu s dva kreveta, kako se čini vlastitu ložnicu. Kao prijatelj moj nije hotio primiti plaću.

7. VII. *Ustali smo vrlo rano te smo vlakom u 6 s. otputovali u Kamanje. Pošli smo gore do Jurajevčića, gdje smo fruštukali. Prostudirali smo prilike, te smo uvidili, da bi u Kamanju bilo povoljnije. Stari trgovac Juarajčević rekao nam je da je njegova kuća (nekoć onkela Juliusa Šufflaya)³⁵¹ prazna, i da bi nam ju iznajmio. Pogledali smo si kuću iznutra, gore bilo sve prazno do jednog praznog kreveta. Odmah smo zakaparili za 2 mjeseca.*

Potom smo se prošetali u grad Brlog, gdje smo si osigurali kod Štefa Petrine, vlasnika grada mlijeko. Stara Petrinovka darovala nam pile. Mali gimnazijalac Blaž Petrina, koji bio kod mene jednu godinu u školi u Zagrebu, vrlo se je veselio našem dolasku.

Kod Jurajčevića smo objedovali naše pile i drugo. Dobro. Posjetili smo župnika Nikolu Grbina, a po tom smo se pješke opet vratili na kolodvor i vlakom [u] ½ 6 krenuli u Karlovac. Meni je bilo vrlo zlo, groznica, vrućica. Kad smo stigli u Karlovac prešli smo odmah u zagrebački vlak i krenuli dalje. U vlaku mi je bilo vrlo zlo, tako, da je jedan vojnički liječnik potjerao neke dame iz vagona, da mi je tako dobio mjesto...

³⁴⁹ Kod objeda i u slastičarni bila s nama i moja nećaka Milena Knivald, činovnica Pokupske banke u Karlovcu. (Izvor: na bilješka).

³⁵⁰ Albert Marija Lamoral, knez od Thurn i Taxisa, koji je Ozalj u srpnju 1928. darovao Družbi BHZ-a uz određene uvjete, od kojih je najvažniji bio da posjed za *sva vremena* ostane vlasništvo hrvatskoga naroda, a u slučaju prestanka djelovanja daroprimca dospije u ruke Slobodnoga i kraljevskoga grada Zagreba. Prvotna je pak namjera članova Družbe za Ozalj bila osnivanje ljetovališta i lječilišta za *zaslužne i vrijedne ljude*.

³⁵¹ Julije Šufflay (1829. 1908.). Sin Filipa Šufflaya i brat Emilove majke Sidonije. Zbog nesposobnosti i lošega gospodarenja stari je Šufflay Julija razvlastio, a upravu imanja predao Sidoniju, što je bilo vrlo neuobičajeno za ono doba.

U 8 s. stigli smo u Zagreb, i odvezli se u stan (Zmaj, Ilica 96³⁵²). Odmah sam se u krevet lego popužio cigaretu koja mi se tako odurila da nisam više sve do 31. decembra pušio...

Ležao sam 2 dana... Spremali smo se za ljetovanje. Sretno prebolio španjolsku bolest.

Morali smo si u Kamanje sve potrebno dovući. Po otpremniku Eliaš i Lahu ekspedirao sam 4 kreveta i „Federationmatraze“ (11-12. VII), a posteljinu smo sašili u velike tepihe, u veliku košaru rublje i odijela, jedan kovčeg sa kuhinjskim sudem, uzeli smo kao putnu prtljagu.

13. VII. otputovao sam sa suprugom, moja tri sina Emilom, Pavlom i Nikolom, te kuharicom Katicom Bušljeta i frajлом kod djece (...) (šepavo stvorenje) iz Zagreba dakako i moj pas Box s državnoga kolodvora u 10 s. dopodne u Karlovac. Kod „Veseloga Hrvata“ smo objedovali. Prtljagu sam osigurao na 5000 Kr.

Vlakom u ½ 3 popodne otputovali smo u Kamanje. Tu nas dočekaao Blaž Petrina, a skoro iza njega došo je njegov otac s kolima i volovima, te nam je prtljagu dovezo u našu ljetovalačku kuću. Dok je on došao, kupala su se moja djeca kod broda na Kupi.

Kreveti nijesu još prispjeli! Tako smo se ponamjestili na podu na matracima... Otpočeli smo odma kućanstvom. Proračunali smo, da dnevno potrošimo 20 Kr. Posjetili župnika Grbina.

14. VII. Odvezao sam se popodne sa suprugom kolima Jurajevčičevima u Ozalj. Tu smo nabavili neke životne namirnice i 76 kilog. 0 brašna i 5 kilog. šećera iz općinske aprovizacije. Kupili kod Leitnera suđa za kuhinju. Južinali u gostioni. Vratili se kući. Vozio na mladi Rudolf Jurajčević.

15. VII. Došao poslije podne kuzen Artur Knivald. Poslije južine je se s nama kupao i poslije večere otišao pješke kući u Sračak.

16. VII. pošli smo popodne vlakom u Metliku svi. Kupili potrebno. Vratili smo se kući pješke preko Broda, 2 ½ sata hodali. Putem smo Katici priopćili telegram da joj je sestra umrla. Ona hotjela silom u Zagreb, da se sigurno natrag vrati, odlučila je moja supruga sutra putovati s njome u Zagreb. Taj dan kupio sam od učitelja Stanka Harapina u Kamanju ½ hvata bukovih drva za 80 Kr. Došlo pismo, da će k nama doći moja punica.

17. VII. u 6 s. u jutro otputovala je moja supruga s Katicom u Zagreb. S djecom šetao.

18. VII. Dobio od Mije Petrovića u Žakanju, vlasnika brloškoga lovišta dozvolu da smijem loviti. Prvi put vrebao lisicu. Mnogo štete prave lisice po selima, odnose silu pilića i kokoši. Po bijelom danu dolaze u selo. Supruga se s Katicom vratila iz Zagreba.

³⁵² Vidi bilješku 157.

19. VII. *Pod večer dobili smo od glavarara postaje u Kamanju obavijest, da se moja punica nalazi u Karlovcu jer nije ulovila priključak. Tako mu karlovački glavar postaje javio. Ja sam odmah pohrlio na kolodvor u Kamanju, te sam vlakom večernjim otputovao u Karlovac, gdje sam našao punicu desperatnu na kolodvoru. Večerali smo u Hotel Centralu. Ja sam našao prenočište kod prijatelja Milana Žugčića, pekara na promenadi (Dalmatinski podrum), dok sam punicu namjestio kod nećake Milene Knivald, blagajnice Pokupske banke u Baniji.*

20. VII. *Uranio. Pošao po punicu i s njome na vlak u ½ 5 u jutro. Stigli oko ½ 6 na Kamanje. Prispjela su i moje postelje, koje je Jurajevčić na kolima dopratio u moj stan. Supruga dočekala nas je na kolodvoru kolima Jurajevčića.*

23. VII. *Pošto sam dobio pismo od Ivana Hollesega, agenta s nekretninama, da ima nešto za mene, otputovao sam u jutro u Karlovac, i odmah dalje u Zagreb. U Karlovcu sam dobro gablovaio kod Brkljačića, naproti Kadetskoj školi.*

Obišao sam moj stan (Ilica 98)³⁵³ (Zmaj). Tu su me gotovo bube izjele. Trebao sam dugo dok sam se očistio. Pomeo stan. Južinao u Kavani Medulić. Kupio Caberlina(?) za buhe! Večerao s Dr. Deželićem kod Vodopivca (Medulićeva ul.). Bili po tom u kavani Medulić.

29. VII. *Obavio kod Hollesega. Nema ništa zgodnoga za mene. Sa prijateljem Franom Šabanom gledao kuću u Podolju i na Goljaku. Ona prva će biti zgodna, ali mora da vidi i supruga. (73 000 Kr., br: 3).³⁵⁴ Obavljao druge nužbe poslove (namira, cviker, itd.). Večerao kod Paule kuzine. Potom u Kavani Bauer.*

25. VII. *Fruštukao u Kavani Medulić. Kupio meso etc. Predpodnašnjim vlakom otputovao u Karlovac i u ½ 3 u Kamanje.*

26. VII. *U igri s pesom Boxom ovaj me je ugrizo u desnu ruku (podlaktica) dosta jako... Svi na Kozjoj Glavici preko Jašeka(?) popodne.*

30. VII. *Po podne pošli smo pješke, ja, supruga i punica te Emil preko Gor. Bukovca i preko šume na Šimunac. Kuzina Filipina Vuk sama doma. Kruto se najeli ffnih šljiva punu naprtnjaču šljiva donijeli na večer kući.*

1. VIII. *Jutarnjim vlakom otputovao sam sa suprugom i punicom u Ozalj. Hotio sam nabaviti šećera u opć. aprovizaciji, ali ga dobio nisam. Razgledali Ozalj grad. Objedovali u gostioni kod Leitnera (31.20 Kr.). U 3 s. popodne vraćali se u Kamanje.*

2. VIII. *Ja s djecom i Blažom u špilji Stankovoj i Vrlovki. Nosili mnogo provianta. Emil našao rimski novac.*

³⁵³ Zapravo Ilica 96.

³⁵⁴ Goljak 24, Vrhovac 7, Podolje 3. (Izborna bilješka).

3. VIII. Jutarnjim vlakom odvezli smo se ja i supruga i sin Pavao u Trešćerovac (postaja Zorkovac-Polje) k kuzini Emi Partaš. Ona sama doma, muž joj Rado u Zagrebu. Ugodno sproveli dan.

4. VIII. Istraživao Vrlovku. Nađen rimski novac.

5. VIII. u ½ 6 popodne oputovao sam iz Kamanja u Karlovac vlakom, i odmah dalje u Zagreb. Večerao s Dr. Deželićem i Širolom kod Ličanke. Kupio potrebnu mast za august. Na večer u Kavani Kazališnoj.

6. VIII. Fruštukao u Kavani Medulić. Kupovao potrebne namirnice. Objedovao kod Paule. Pod večer kod Ličanke s Dr. Deželićem etc. Dogovorili smo da pođu sutra samnom na Kamanje. Po tom na večeri kod Paule.

7. VIII. Fruštukao u Kavani Bauer. U ½ 11 oputovao s Deželićem i Stj. Širolom vlakom u Karlovac. Ondje smo na kolodvoru objedovali. Širola imao obilna provianta. U ½ 3 popodne vlakom u Kamanje. Otpravili frajlu od djece.

Posli smo u moj stan, gdje smo južinali, onda posjetio s Deželićem i Širolom župnika Grbina, gdje sam im pribavio prenoćište. Kod mene večerali. Poslije na čaši vina kod župnika.

8. VIII. Poslije fruštuka posli pješke u Žakanje. Tamo smo bili na objedu kod župnika Stjepana Prezelja. (Put bio u Žakanje vrlo blatan!). Poslije objeda dao nas je župnik svojim kolima odvesti do Jurovskog Broda.

Od onuda smo posli pješke kroz Pernaču šumu poprečnim putem u Bubnjarce, gdje smo uhvatili vlak te se vratili u ½ 6 u Kamanje.

9. VIII. Poslije fruštuka otišli su Širola i Deželić u Jurovski Brod k Hlačaru(?). Dogovorili smo se, da će sutra u jutro povratiti se u Kamanje da idemo zajedno u Vivodinu.

10. VIII. U 7 s. jutrom pošao sam sa župnikom Grbinom na Vivodinu pješke do prevoza, a preko nas čekala kola župnika vivodinskoga Mirka Lovrišaka. Gore na proštenju vrlo veselo! Deželić i Širola radi kiše, koja je s jutra padala nijesu došli. Na Vivodini kod župnika bilo veliko društvo: uoč Božičević, Dr. Hugo Pisačić iz Krašića sa kćerkom Carmenom, Tarabochia Pepo, itd. U ½ 5 smo otišli kolima na do Kupe. Kada smo se uspinjali u Kamanje, vidili smo u jurećem vlaku Širolu i Deželića koji su radno putovali u Zagreb.

12. VIII. U Vrlovki našli 2. rimski novac.

13. VIII. Poslije fruštuka bio s djecom i Blažom Petrinom u brloškom mlinu. Ustrijelio pod žlebovima krpa³⁵⁵ od 3 kile. Emil mali ga izvukao iz vode. U Vrlovki nađen 3. novac rimski.³⁵⁶

Dobili smo vijest, da dolazi moj šogor Teodor Albert k nama, i da će doći 14. o. m. Osobnim vlakom o podne u Karlovac. Hotio sam ići pred njega. S toga sam (13. VIII.) popodne u ½ 6 s Nikicom otputovao u Trešćerovac k kuzini Emi. Bio je i Rado doma. Ugodno sproveli večer. Prespavao u Trešćerovcu s malim Nikicom.

14. VIII. u jutro s vlakom u Karlovac otputovao. Kupovao. Vijećnik Dragutin Šašelj dao mi je doznakom za 10 K. brašna u grad. aprovizaciji. Dao popraviti uru. Gablovao kod Brkljačića. Dočekaio osobni vlak, moj šogor nije došao. Objedovao kod Veselog Hrvata. U ½ 3 vraćao se vlakom kući. U Zorkovac-Polju dostavila mi je kuzina Ema vrećicu kukuruza. Na kolodvoru u Kamanju dočekala me supruga, djeca i moj šogor Teodor i njegova prijateljica Tilly baronessa Clauer, te njezin brat Otto. Ovi su najme 13. VIII. popodne brzovlakom stigli u Karlovac, ondje prenoćili, i 14. VIII. vlakom u ½ 5 [u] jutro putovali u Kamanje. S Nikicom vidio sam gradski muzej karlovački. Šašelj mi ga pokazao.

15. VIII. u jutro pošao sam pješke sa šogorom u Žakanje na prošćenje. Bili kod mise i kod župnika na objedu. Pobratio se sa župnikom kuničkim Imrovićem(?). Moj šogor se dobro držao pio i jeo govore držao. Župnik Prezelj, dao nas je sa župnikom Grbinom i njegovom gazdaricom Jagodom odvesti u Kamanje. Bilo je vrlo veselo. Vino me je učinilo vrlo razdražljivim što još nisam nikad osjetio.

16. VIII. moj šogor otputovao u Beč. Kupovali brašno od Borkovića Ante, mlinara u Orljakovom.

19. VIII. sa suprugom i punicom popodne vlakom u Bubnjarce po meso. Natrag vlakom.

20. VIII. u jutro u 8 s. otišao sam sa župnikom Grbinom pješke na Svetice k prijatelju župniku Nikoli Belaviću. Ondje na objedu. Pobrao mnogo starih knjiga. Pješke pod večer natrag. Vrijeme krasno! Putovanje preko brdina sjajno.

22. VIII. imao sam po poslu poći u Zagreb. Došao sam rano na kolodvor u Kamanju, upravo je došao vlak iz Karlovca. Da ne čekam ondje sjeo sam u vlak te se odvezo u Bubnjarce, gdje sam dočekaio vlak iz Metlike, te odvezo se ravno u Karlovac, te jutarnjim vlakom dalje u Zagreb. Gablovao sam kod Someka, a objedovao kod Paule. Večerao s Deželićem u Liki, poslije bili u Kavani Medulić.

23. VIII. fruštukao u Kavani Medulić, dopodnevnim vlakom otputovao u Karlovac, a u ½ 3 dalje u Kamanje. Poslije podne vratio se moj šogor.

³⁵⁵ Šarana.

³⁵⁶ Našao Emil i Nikica. I prije toga smo mnogo pretraživali i kopali u spilji Vrlovki. (Izvorna bilješka).

24. VIII. *Moj šogor s Tilikom otputovao u Karlovac po lovnu kartu. Popodne se vratio.*

25. VIII. *Rano u jutro oko 7 s. došao je po dogovoru Niko Gorše iz Bubnjaraca sa dva psa. Bili ja i šogor s njime u lovu (Kozja Gorica Šelebajki Jašik). Ja ubio zeca.*

Na Jašiku smo se u 11 s. sastali s Goršetom, te kretali na cestu. Tu nam je ususret idući moja supruga kazala, da je bila kuzina Ema s familijom i da su u gradu Brlogu. Pošli smo onamo. Tu smo našli Emu s kćerima Verom i Blankom, Zorom Hadrović. Dr. Ježić prof. i frajla s Verinim Koljom.

Protumačio sam im grad i vrt. S njima se odvezo do križa kamanjskog, gdje smo se rastali. Vratili su se svi u Treščerovac.

27. VIII. *u jutro [u] 9 s. krenuli pješke u Ozalj. (Ja, punica, supruga, Theodor, Tilika i djeca). Kiša nas pratila od Peričaka do Boševca. U Ozlju pregledali grad. Objedovali u Leitnerovoj gostioni. Popodne u 3 s. vlakom natrag u Kamanje.*

Kad smo se povratili kući, opet je nešto kišilo. Mali dječarac od Bolteka Breyera (kod Mayera) došao mi javiti da mi pismo šalje kuzina Filipina Vuk koja me čeka ondje. Pošli smo onamo. Sastali se u Kraljevoj dragi. Nije hotila u Kamanje, već smo ju sproveli do preko Orlakova, jer se je ovamo i natrag na Šimunac prešetala. Ona me molila da se zauzmem za sina joj Božu koji je morao u vojništvo.

28. VIII. *popodne odvezli smo se kolima Jurajevčića, ja, supruga, šogor te Tilika na Vivodinu. Kod župnika bili na južini i večeri. Hotio sam Boži Vuku (mom nećaku) dati informacije radi oprosta od vojništva, nu nije bio doma. Kad smo se kući vraćali počeo je mali naš kućiš³⁵⁷ Slavko plakati jer ga je u noći bio strah. Bacio sam ga u kola i sam vozio do doma. Na Vivodini snimio nas sve moj šogor.*

30. VIII. *Svi navečer (osim djece) na večeri kod župnika Grbina.*

Pošto me je prof. Rudolfo Horvat uputio, da škola počinje tek 4. IX. to smo polazak odgodili.

30. VIII. *u Metliki (vidi dalje).*³⁵⁸

30. VIII. *Bio s punicom i Nikolom i Emilom te šogorom popodne pješke preko broda u Metliki. Pješke kroz Rozalnice u Bubnjarce i navečer vlakom u Kamanje.*

1. IX. *Izlet u Treščerovac (vidi dalje %)*³⁵⁹

³⁵⁷ Kočijaš.

³⁵⁸ Bilješke s tim nadnevcima zapisane su na kraju opisa ljetovanja.

³⁵⁹ Isto.

1. IX. Jutarnjim vlakom pošli smo ja, supruga, šogor i Tilika u Trešćerovac. Ondje ljubežno primljeni od Eme, koja je oko podneva došla iz Ozlja kući. Tamo na objedu. Popodne vozili se po Kupi na „Kielbōtu”.³⁶⁰ Južinali. Ema nas dala kolima odvesti do Novaka, odkuda smo pješke išli kući. Ema mi dala barilec vina.

3. IX. Pakovali te popodne u 3 s. kretali sa stvarima na kolodvor u Kamanju. Vozio nam Petrina. Na stanici smo morali sami istovariti i odvagnuti stvari jer nije bilo ljudi. Postelje su opet morale biti predane na „Eilgut”.³⁶¹

U Karlovcu smo prešli u drugi vlak u ½ 9 na večer bili u Zagrebu.

Na kolodvoru nas dočekala špeditera Elias i Lach, koja su stvari povezla u naš stan Ilica 98. Sa stvarima smo onamo došli poslije 10 s. Večerali smo kod Someka u gostioni, a po tom našo Teodoru stan za noć u Ilici u kući br: 45.

Ovo ljetovanje bilo je vrlo krasno. Slobodno kretanje. Mnogo sam i sam i sa šogorom polazio na lov. Istraživao brlošku špilju Vrlovku. Mnogo općili sa župnikom, manje s učiteljem Harapinom, kojeg nam je župnik prikazivao u vrlo čudnom sujetlu. Držali smo se one „cave canem”. Bili smo s njime ljubezni u koliko smo došli u doticaj. Nu čini mi se ipak, da on nije tako loš čini mi se sve je to komanda župnikove gazdarice.

Moj šogor učinio je mnoge fotografske snimke od našeg društva i okoline.

Kupali se mnogo u Kupi kod brloškoga mlina. Jednom na slapišću pod Kamanjem svi, jednom ja s djecom. Vidili kako preko Kupe plivala lisica s piletom u gubici.

Ovo ljetovanje stajalo 2960.96 Kr.

3. IX. Moj šogor noćio u privatnoj kući u Ilici.

5. IX. Vagao 71.9 Kgr., supruga 45.6 Kgr. Ujutro sproveo sina u realnu gimnaziju, kamo je upisan u I. razred.

7. IX. Otputovao moj šogor Teodor i baronessa Tilika Clauer. Stanovali su u Hotel Royalu.

17. IX. dopodne bio kod dr. Schollera sa malim Nikicom, operiran je na furunkuli³⁶² na glavi.

18. IX. Bio sam sa suprugom i djecom na južini kod dr. Krištofa.

³⁶⁰ Jedrilici.

³⁶¹ Kao teret.

³⁶² Gnojni čir. Inficirani i upaljeni korijen dlake.

Fotografija E. Laszowskog i Tilly Clauer pored Brloga, 1918.
HR-HDA-806. Emilij Lazsowski, 1.4.14. Dnevnik 1918.

22. IX. U 5 s. u jutro otputovao sam s prijateljima Dr. Deželićem i Aleksom Penićem do Zlatara vlakom, onda kolima u Mariju Bisticu, kolima opata Mate Penića. Bili kod mise na koru. Bili na objedu kod opata, tu upoznao Stjepana Slivnjaka i njegovu suprugu. Pobratio se sa Slivnjakom. Bilo vrlo veselo. Bili smo i u opatovom vrtu.

Na večer smo se istim putem sa Slivnjakom vraćali kući.

26. IX. Kupio sam za 100.000 Kr. kuću na Srebrnjaku br: 14 od Geresa.³⁶³

³⁶³ Laszowski je od sredstava koje mu je namro Tomašić kupio kuću s dvorištem i vrtom ukupne veličine 174 hvata na Srebrnjaku 14, za koju je njezinu dotadašnjemu vlasniku Josipu Gerešu, činovniku Zemaljske središnje vjersijske udruge i njegovoj supruzi Mariji isplatio 100 000 kruna. U tu kuću, međutim, nikad nije uselio. Budući da su se u njoj još nekoliko mjeseci prema dogovoru imali pravo zadržati prijašnji vlasnici i budući da je trebalo obaviti najnužnije zidarske i druge popravke, koji su zahtijevali određeno vrijeme, Laszowski se odlučio preseliti u dodijeljeni mu stan Kraljevske kotarske oblasti u Vodnikovoj ulici. Iz poblize nepoznatih razloga vrlo se brzo odlučio preprodati netom kupljenu nekretninu. To se dogodilo već potkraj 1919. kada je kuću na Srebrnjaku prodao Karlu i Zori Kovačić za 105 000 kruna. U bilješkama razloge prodaje nije spominjao.

S Arturom Knivaldom sam objedovao kod Someka, te smo popodne brzovlakom u 2³⁰ pošli u Dugoselo k Eugenu Knivaldu. Ondje [se] ugodno sproveli. U ½ 12 smo se iz Dugog sela vraćali kući. Artur je dalje otputovao u Karlovac.

Moja punica je bolesna, leži od upale koljenova zgloba. Leži kod mene u tijesnom stanu.

2. X. u jutro 9. s. otputovao sam vlakom do Sunje. Tu objedovao. Krenuo dalje u Kostajnicu, gdje me dočekaao Ante Vugrin. Bio sam pozvan u lov. Odsjeo kod Vugrina. On se opet oženio, nećaku od Nike Marakovića. Vrlo ljubezna gospoja. Na večer bio sam s Vugrinom, Nikolom Novakovićem, dr. Mašekom, Kodžićem u gostioni „Skadar“ na večeri. Vrlo se dobro i dugo zabavljali. Nisu mi dali plaćati. Pobratio se s Jos. Mašekom.

Osjećam već 2 dana diareju.

3. X. Sproveo [se] veselo u Kostajnici. Posjetio Novakovića u stanu. Dogovorili za sutrašnji lov. Ranije legli.

4. X. Ustao u 4 sata. Pošao s Vugrinom do Novakovića i na njegovim se kolima odvezli u revir Nartak.³⁶⁴ Tu u visokoj šumi ima Novaković svoju lovačku kolibu, lijepo namještenu. Onamo smo stigli oko 6 sati te smo obilno fruštukali.

Počeli smo loviti. Učinili smo prvi pogon s psima. Tjerali su srnjaka, ali nije došao blizu. Vidio sam u daljini dva komada srna.

Vidio sam izdaleka nekoliko vojnika u šumi: zeleni kadar. Ali ovi ne pačaju u Novakovićeve goste. On nalazi cjeduljicu u kući, kojom ga mole duhana i obećaju za to poštediti njegovu lovačku kolibu. On im duhan meće u sušu kod kolibe i oni ga odnašaju. I doista štede ga.

Oko 11 s. vratili se u kolibu. Tu su psi potjerali, ja izletio iz kolibe i tu ubio lisicu.

Poslije obilnoga objeda, kojemu došao je i predstojnik Lovrišćak, gdje smo obilno jeli i pili, pače i šampanjac, upisao se u lovački spomenar. Opet smo učinili jedan pogon ali bez uspjeha.

Pod večer smo gore večerali i onda se odvezli kući u Kostajnicu. Na Nartku pobratio sam se s predstojnikom Jankom Lovrišakom.

³⁶⁴ Nartak. I danas postoji lovište i istoimena lovačka udruga.

U Kostajnici, kamo smo stigli oko ½ 10 pošao sam, kako smo bili sa Vugrinom, u neku kavanu, a po tom u gostionu Verlajevu(?), gdje smo našli dr. Danu Riessnera i njegovu suprugu, tu su kod rođaka u berbi. Tu smo se dobro zabavljali do ½ 1. Gđa Riesner šnofala iz moje doze. U ½ 12 3 put kihнула. Pobratio se s Milom Pleše, trgovcem.

5. X. Ustao dosta mamuran. Spavao sam u zadnjoj sobi u koju se ide preko „mosta”. U noći par puta bježao od proljeva.

Gablovali smo kod Centrala i onda sam pošao na kolodvor o podne i odvezero se do Sunje s lisicom u naprtnjači. U Sunji objedovao. Oko 5 s. krenuo dalje. Stigao u Zagreb oko 9 s. na večer.

6. X. Očistio sam lisicu, raskomadao je i odnio u radnički dol u šumi i bacio paket pod mostom u potok. Koža lijepa. Vele vrijedi 200 Kr.!

7. X. Punica prouzročila kavgu između mene i supruge moje.

12. X. Dobio od zem. arkiva putnu ispravu za Rijeku u poslu arkiva.

15. X. Popodne otputovao sam brzovlakom sa sinom Emilom k Feodori na Rijeku.

16. X. Bili smo ja, Emil i Vilko na Trsatu u gostioni K Tonki (pod večer). Ondje večerali. Ova Tonka ima lijepu uspomenu na pjesnika Augusta Harambašića.

18. X. U jutro brzovlakom u 8 s. vraćao se s Rijeke kući. Jedva ulovio vlak...

22. X. Dopodne prisustvovao sam skupštini na sveučil. trgu. Bio s Deželićem i drugima u povorci. Manifestacija Wilsonu u počast. Živila Jugoslavija! Vikalo se na sve strane. Vederemo. A kaj bu s Hrvati...? Boli me hoćemo li doživiti što želim i što želimo?

Bog je dobar, a historija nas je mnogo naučila.

Osjećam veliku promjenu. Noćas sam vidio u snu veliki hrvatski grb, a okolo brojke 4,9,1,1, ne bi to stavio u lutriju, nije li to neka godina... 1941? Iznad grba lepršala goruća kruglja bomba. Ne znači to opet rat? Kao u nekoj tutnjavi čuo se krupni glas Uranus Uranus. Nije vrag, da će se Uran srušiti na nas?³⁶⁵

24. X. Obavijestio me inžinir Sitzer, da mogu dobiti stan u Kotar. oblasti za koji sam se bio pred više mjeseci predbilježio kod nadsavj.(?) Pisačića. Odmah sam pošao u građ. ured vlade i sa Sitzerom uredio. Uzeo sam stan i pogledao ga sa suprugom. Vrlo smo zadovoljni.

26. X. Potpisao sam kod građ. ureda vlade ugovor glede novog stana.

³⁶⁵ I po rukopisu (druga olovka) i po sadržaju daje se naslutiti da je opis sna Laszowski dopisao znatno poslije.

28. X. Predsjedavao zmaj. vanrednoj odbor. sjednici, gdje sam predložio zmajsku deklaraciju pozdravnicu Narodnom vijeću i prinos 1000 Kr. u svrhe domovine. Prihvaćeno oduševljeno.

29. X. Bio sam u jutro na Markovom trgu, dok je hrvat. sabor vijećao od odrešenju od Ugarske i Austrije. Gledao dalje iz uredovnice Šabanove u Kamen. ulici. Bilo veličanstveno! Vidio sam kako je došao zeleni kadar vođen po jednom oficiru.³⁶⁶ Neki su nosili po više pari cipela, kožu, živad(?), i bili oboružani raznim oružjem.

Šaban reko: „Tak, tak, a kajbu za par let.“ rekoh mu „nikaj dobroga“. Ak se bumo spleli s Srbeci, Tomašić mi je rekel, da bumo znali počem bu lizano(?)... skoro mu verujem...³⁶⁷

9. XI. dopodne u banovoj dvorani položio sam s činovništvom prisegu vjernosti Jugoslaviji. Potpisao revers o tom... nisam to lako učinio...³⁶⁸

11. XI. Preselio sam iz Zmaja u svoj novi stan u kot. oblasti. Punicu bolesnu selio društvom za spasavanje.

15. XI. Poslije podne bio sam kod prijatelja Janka Barléa.

20. XI. Bio na zmajskom domijenku u zm. stanu. Došao s fronte Niko Cerjak do nas.

3. XII. Došao sam o podne doček Dr. Korošca.

5. XII. popodne poslali smo Emila na Engleski sat u Martićevu ulicu. U 4 s. pošao sam sa suprugom i djecom prema kazalištu i kad smo došli do trgov. obrt. komore, čuli smo užasnu pucjavu strojnih pušaka s Jelačićevog trga. Ljudi su počeli bježati i ja sam se vratio s djecom, dok je Finika pošla tražiti Emila.

Emil je u tom momentu stajao ispod fotogr. izloga na uglu bolnice Milosrd. Braće.³⁶⁹ Jedna se kugla zabila u izlog pedalj nad njegovom glavom.³⁷⁰ Bog mi je ga čuvao.³⁷¹

³⁶⁶ Ivo pl. Belošević. (Izvorna bilješka).

³⁶⁷ Rečenica pisana drugom olovkom, očito naknadno.

³⁶⁸ Posljednja rečenica dopisana naknadno kao i prethodna. Vjerojatno u vrijeme kada se politička situacija stubokom promijenila i kada iskazivanje simpatija prema jugoslavenskome režimu čak i u intimnim, dnevničkim, bilješkama nije bilo posve preporučljivo. Veliki je utjecaj na spomenuto imala i politička kolebljivost Laszowskoga.

³⁶⁹ Bolnica se nalazila na Jelačićevu trgu.

³⁷⁰ Dakako, bilo je riječ o prvoj represiji novoga režima prema hrvatskim vojnicima i građanima kojom prilikom je ubijeno 13, a ranjeno 20 prosvjednika („Prosinačke žrtve“).

³⁷¹ Posljednja rečenica, čini se, dopisana naknadno.

9. XII. Na večer slavio je Ivo Surma svoje promaknuće u VIII. čin. savj. računarski. Pozvao i mene. Slavilo se u Zmaju. Pozvan bio i savjet. Mrzljak. Bila cijela familija Surmova. Priređena bila obilna večera. Vrlo ugodna zabava do u noć kasno. Pobratio se sa savjet. Mrzljakom. Surma me nasnubio da sam pušio par cigareta. Prve od jula o.g.

12. XII. Na večer ja i Velimir sami slavili u Zmaju obljetnicu Zmaja 510^m!

17. XII. Rođendan regenta Aleksandra. Kod bana se primale čestitke. Ja i Velimir Deželić upirali smo tamo u ime Zmaja, Kola hrvat. književnika i Dobrotvora. Ban nas osobno primio i pozvao na doručak (lunch) u velikoj sali banskoga dvora. Bilo dupkom puno činovništva. Na stolovima bilo šunke, sendviča, salame, etc. te piva i vina. Cigara i cigareta. Bilo vrlo intimno i veselo. Ostali smo ondje 10 1 sat. Osjećao sam se „fund“³⁷²... Što ćemo, morali smo tamo biti.³⁷³

20. XII. na večer bio sam u Varoškoj pivnici na sastanku lovaca. Raspravljalo se o neprilikama što ih je Stipe Radić učinio lovcima proglašivši lov pravom seljaka. Reviri³⁷⁴ su mnogo trpili. Vijećamo kako da se tomu doskoči.

Pristupio u lovačko društvo.

24. XII. U obitelji proslavili badnjak. Grozna pucnjava po gradu cijelu noć na srpsku! Jedna kugla doletila i u moj stan. Imam ju...lepo se to slavi božić... baš...³⁷⁵

27. XII. Telefonirao mi u jutro František Zdvoržak, da je u 7 s. u jutro umro tast mu Rado Partaš. Umro je od kapi. Ustao je s kreveta i srušio se mrtav.

Pošao sam onamo sa suprugom. S dragim mrtvacem sam se oprostio. Još je ležao obučen već u krevetu pokriven plahtom kao da spava.

28. XII. Popodne u 5 s. u zem. arhivu predsjedao sam zmaj. odbor. sijelu. Izvijestio o aferi dr. Kovačevića i Liječ. društva. Nepoštenju ni govora!

29. XII. Popodne prisustvovao pokopu Partaša na Mirogoju. Pokopan je u privremenu grobnicu Ljudevita Gerersdorfera.

31. XII. Prisustvovao na večer Silvestrovoj zabavi B.H.Z. u Zmaju. Bilo je malo ali veselo društvo. Bio sam sa suprugom. Major Tadić se je vrlo drzovito ponio prema gđi Surmi i Anki Gaj. Skoro došlo do sukoba.

Počeo sam pušiti.

Veselica dočekala novo ljeto.

³⁷² Ili „femd“. Riječ je teško čitljiva i razumljiva. Možda loše, bezvrijedno (usp. npr. *funtroman* bezvrijedno štivo).

³⁷³ Posljednje su dvije rečenice dopisane poslije.

³⁷⁴ Područja, u ovome slučaju lovna.

³⁷⁵ Posljednje su tri rečenice zapisane naknadno.

Na nekoj³⁷⁶ predlog sakupilo se³⁷⁷ 65 Kr. za srpsku siročad. Da, da, a naša? Dao sam 5 flira. Ta što siromašni siroti su krivi...i ono je još čisto kao i hrvatska siročad.³⁷⁸

---

³⁷⁶ „Neko” dodano naknadno. Prvotno pisalo „moj”. Još jedan dokaz prijašnjih tvrdnja o dodavanju teksta, vjerojatno 1941. 1942.

³⁷⁷ Zapravo je izvorno pisalo „sakupili smo”. Vidi prethodnu bilješku.

³⁷⁸ Posljednje tri rečenice naknadno su dodane.